Ч. 242 (13.481). Львів, пятниця 15. вересня 1933 Opłata pocztowa zapłacono ryczałtem. Рік LIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-43.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

До жіноцтва культурного світу.

„Союз Українок“ у Львові, звернувся на днях до міжнародного жіноцтва з відозвою в справі положення на Великій Україні. Цю відозву надруковано в формі летючки у чужих мовах та вислано її до міжнародніх і чужоземних жіночих організацій, до жіночої преси та до поодиноких визначних чужинних діячок. Текст відозви такий:

Жінки!

В нечуваному горі, яке переживає під цю хвилину український нарід на землях т. зв. Української Соціялістичної Радянської Республики, ми, українки Галицької Землі, звертаємося до Вас, Сестри усіх країн, за підтримкою — за допомогою!

Україна вмирає від голоду! Це не легкодушно кинена фраза, ні перебільшення! Не зважаючи на всі намагання більшовицького уряду закрити перед світом правду, ця правда кричить жахливим голосом крізь усі кордони: в судорогах голодової смерти в'ється населення плодючих земель України, колишнього шпихліра Европи! Ось жмінка цифрових даних із двох повітів центральної України, з повітів калинівського й козятинського: в селі Заливанщина вигибло останньої зими від голоду й виснаження 2.000 осіб на загальне число 3.500; в селі Кумановка — 1.200 осіб на 3.000; в селі Губинці — 800 осіб на 1.600; в селі Сашанськ — 700 на 1.500; в міст. Самгородок — 800 на 3.000. Факти ці маємо від урожеєнця тих земель, за якого абсолютну правдомовність ручить поважане в нашому суспільстві ймення. Тисячі листів з мольбами за допомогу, за рятунок від голодової смерти, що їх одержують наші численні інтел. та сел. родини, свідчать ясно про те, що голодує не одна частина суспільства, не один район, а поголовно ціле населення на всьому широкому просторі Радянської України.

Час жнив, що для всякого селянина є порою матеріяльної полекші — на Україні є порою голоду та жахливих подій. Вже заздалегідь відділи червоноармійців обсадили лани доспіваючого збіжжя, яке призначено перш-за-все для російських промислових центрів, для червоної армії та для експорту. Опухлим від голоду відбирають останню мірку збіжжа, останню надію. Опірних масово розстрілюють. Тож не диво, що чужинні журналісти, яким, не зважаючи на заборону більшовицького уряду, вдалося передістатися на навіщену голодовою катастрофою українську територію, стверджують: якщо населення цієї країни не дістане із зовні видатної підмоги, 75 його відсотків вигине в найближчої зими від голоду.

Не будемо довго зупинятися над причинами страшної катастрофи, яку переживає Україна: вони надто відомі. До цього жахливого стану довела цю країну природних богацтв невідповідальна й страшна в наслідках більшовицька державна господарка. Господарка божевільних експериментів колективізації; господарка грабіжницько-кольонізаційна, що в користь метрополії (Московщини) забирає окупованій країні навіть найпотрібніше до нужденного животіння.

Московсько-більшовицькі окупанти, що поконали (1917—1920) армію молодої Української Народньої Республики тільки завдяки розкладовій, демагогічній агітації між селянством (обіцюючи йому „землю і волю“), пішли на безпощадне винищування того самого селянства.

Чи відомо Вам, що при будові балтійсько-біломорського каналу згинуло понад 200.000 цвіту українського селянства, т. зв. середняків і куркулів?

Чи відомо Вам, що на каторжних роботах у концентраційних таборах Соловецьких Островів та інших „пекол на землі“ на ледяних побережах північного океану згинуло кількасот тисяч того селянства за такі провини, як опір у приступленні до колективу чи неспромога заплатити державний податок? Про українську трудову інтелігенцію нема що й казати! Десятки тисяч її згинуло в льохах черезвичайки чи Г. П. У., розстріляні без суду „під стенками“, на каторжних роботах і ін. Дійшло до того, що в останньому році розстріляно видатних більшовиків-українців за те, що вони не досить гарячо захоплювалися методами Москви в нищенні останків автономії У. С. С. Р. (Конар-Пащук, Лапчинський), а інших доведено до того, що вони покінчили самогубством, як одиноким засобом протесту (пролетарський письменник Хвильовий, співробітник Леніна — комісар освіти Скрипник). Аранжовано монстр-процеси, на яких морально й фізично стортуровані вчені й діячі мусіли опльовувати самих себе.

Великого вченого, одного з найбільших істориків сучасности, проф. М. Грушевського заслано в Москву, де він, живучи в злиднях у сутеренах, захворів цингою й осліп!

Все це діється серед мовчанки цивілізованого світу. Щойно в останніх часах помітно в християнських колах деяких европейських країн відрух протесту й бажання помогти. Відповідальні чинники держав — мовчать. Сховавши в теку недавно заключені з більшовиками „пакти неагресії“ чи торговельні договори (яких предметом є м. ін. те саме кріваве збіжжа України) прижмурюють очі на „внутрішні справи“ „заприязненої держави“, мовчать льояльно, чекаючи кінця більшовицького експерименту. Визначний французький політик, провідник великої партії, об'їздить Радянські Країни, оглядає вдвигнені жертвою нечуваних терпінь державні установи, приготовані напоказ зразкові колгоспи і т. ін. і впевнює публичну опінію своєї Нації, що її „впроваджено в блуд“, та що все йде якнайкраще в цьому найліпшому зі світів...“

А тимчасом змії більшовицької пропаганди, не зважаючи на всі офіційні заперечення, розповзаються широко й далеко та непомітно, але послідовно розкладають суспільний лад держав. Що несуть натомісць? Гляньте на Україну, а зрозумієте!

Оце звертаємося до Вас, жінки всіх націй, країв і континентів, всіх кляс, партій і конфесій, звертаємося до Вас з голосом, що просить допомоги, що кричить рятунку!

Ви, зорґанізовані жінки усього світу, яких гуманність навчилися ми цінити, працюючи поруч з Вами в міжнародніх жіночих організаціях! Зробіть усе, що можете, щоб не дозволити червоним сатрапам безкарно знущатися над безборонними! Зробіть усе, що в Ваших силах, щоб голодуючим України принести поміч!

Ваша скоординована і плянова діяльність мусить довести до зміни відношення світу до більшовицького уряду і змусити цей уряд припинити ганебне винищування нашої нещасної Батьківщини.

Розворуште сонні сумління Ваших чоловіків, синів і братів, що займають у Ваших країнах відповідальні державні становища і жадайте від них того почуття міжлюдської солідарности і справедливости, які не дозволяють брататися з убийниками!

Закладайте протести перед Вашими Урядами, зокрема протестуйте проти ввозу українського збіжжа, забраного населенню коштом життя міліонів людей!

Не приглядайтеся мовчки тому ганебному явищу, що в одній частині світа міліони людей гине голодовою смертю, тоді коли в інших гние збіжжа, в фабричних печах топлять кукурудзою, затоплюють каву, овочі і інші засоби поживи! Домагайтеся міжнародньої акції в напрямі негайного перекинення тих продуктів на Україну!

Не дозвольте людству брати на свою совість страшної співвідповідальности за небувалі в історії злочини червоної диктатури на Україні! Бо хто не протиставиться тим злочинам — цей стає спільником Москви в її кріваному погромі України.

Львів, вересень 1933.

Доступ українських студентів до вищих шкіл у Польщі.

Від 9. вересня починаючи рішається доля багатьох з нашої молоді: вони ждатимуть, чи приймуть їх до вищих шкіл. Як звичайно, найменший відсоток прийнятих буде українців, особливо на такі факультети як медичний, ветеринарійний, фармацевтичний. Дивне під тим поглядом витворилось положення.

Перед світом признали нам свобідне право на творення нашої культури, навіть приняли закон про заснування українського університету. А в дійсности спаралізовані всі спроби українського громадянства, коли воно хотіло створити власну приватну вищу школу. Мотивом при цьому було змусити українську молодь до студій в польських вищих школах. Проф. Ст. Грабський, ідеольоґ і керманич польської освітньої політики супроти українців вірив у пруську теорію „вищости культури“ у тому розумінні, що польська культура буде непереможно ділати на українську молодь.

Виходило би, що польський уряд притягатиме як мога більше нашої молоді до вищих шкіл. Практика останніх літ показала зовсім щось інше. Видко, що мрії про асиміляцію українців наукою вищих шкіл виявилися несвоєчасними.

Ендеція в соймі і в пресі, перейнята журбою про боротьбу з жидівством, видвигала пробоєкт прийняття до вищих шкіл лише такого відсотку жидів та взагалі неполяків, який відповідає їх чисельному відсоткові загалу населення. Отже жиди, що становлять 11 чи 12 проц. всього населення в Польщі, мали би в такому самому відсотку доступ до вищих шкіл. Здається, що не в меншому числі жидів досі і приймали, бодай до львівського університету. Отже практика далеко не відбігала від теорії, а як і відбігала, то на користь жидів. Одначе інакше виглядала ендецька справедливість у відношенні до українців. Наскільки би ендеки (а такими є в більшості професори вищих шкіл) були вірні самі собі, то всі без винятку українські абітурієнти були би пришяті до вищих шкіл. Бо відсоток українців-матуристів є прибизно в половину менший від відсотку, який становлять українці в загальному числі населення. Коли українці становлять 20 відс. всього населення Польщі, то українці матуристи середніх шкіл становлять лише більш-менш 10 відс. всіх матуристів середніх шкіл.

Візьміть якийнебудь документ за якийнебудь рік і переконаєтесь, як від слів далеко до діла. Ось, напр. медичний факультет за 1931 р. На 120 вільних місць українців прийнято 2 замісць 24 (20 відс.), як виходило би з ендецького проекту. Візьміть найкращий рік для українців за всі літа на тому факультеті — минулий рік. Знову на 120 вільних місць приймали 9 за-

місць 24. Ще гірше стоїть справа на фармацевтичному відділі. Там на 70 вільних місць у минулому році прийняли всього 1 українця, замість 14. На фармацевтичному відділі царять ще середньовічні цехові традиції, бо на фармацію приймають у першу чергу дітей аптикарів, а потім особи, що вже практикують в аптиках. Тому, що власних аптик майже не маємо, виходить, що не маємо права бути аптикарями.

Весь час згадуємо тут про ендецію, коли відомо, що тепер живемо під знаком санації. Чи не грішать ці думки анахронізмом. Відповідь проста. У складі професорів по давньому переважають ендеки. Та нема підстав годувати себе ілюзіями. Нові закони про устрій шкільництва та зміни в університетах не змінять дотеперішнього відношення до української молоді

—o—

Передня стежа Всеукраїнського Конґресу.

Напротязі кількох тижнів появилось у нашій пресі кільканадцять дискусійних статтей на тему скликання Всеукраїнського Конґресу. Слід ствердити, що незалежно від влучних гадок там порушених ані ініціятори ані ніхто з дискутантів не подав позитивного пляну про орґанізацію і скликання такого конґресу і то в найкоротшому часі. Як то звичайно буває, у нас багато часу і сил витрачують на слова, а і зпоза тих слів не видно навіть на обрію і тіни конґресу а навіть один з дискутантів твердить, що за здійснення цієї справи треба аж 5 літ. А тимчасом справа це пекуча, може і негайна і довша проволока грозить нам страшною небезпекою. Треба не лише наше громадянство, але й опінію Европи, чи світу зелектризувати, промовити до серця і сумління культурних народів, як це зробили жиди у розмірно короткому часі.

Не моя річ подавати плян зорґанізування конґресу, це справа ініціяторів. Тут хочу звернути увагу нашого цілого громадянства за що інше, а саме на справу пропаґанди за кордоном, яка малаб за мету порушити опінію цілого культурного світа чимось непересічним, що йде просто до серця, зворушує, прокидає симпатію і любов до нас. В 237. ч. „Діла“ з дня 10. вересня була згадка про Українську Республиканську Капелю, яка зробила у свій час величезну пропаґанду і що тепер на її місце нічого нема. На мою гадку треба би цю прогалину заповнити утворивши другу таку капелю і вислати за кордон як у 1919 р. Треба вислати те, що маємо найціннішого і найдорожчого — нашу пісню, а під теплом і чаром тої пісні може змякнути неодно серце на чужині.

Зважуюся це твердити як колишній член Української Республиканської Капелі, який був майже на кожному концерті в Европі; знаю, як реаґували на нашу пісню поодинокі особи і народи, яку просто революцію в поглядах і понятях про Україну витворила наша пісня, коли не ми, а нас шукали ріжні дипльомати і визначні одиниці політичного і музичного світу, як тішилися, що можуть знайомитися з нами і з нами говорити про ріжні справи.

Ось таку передню стежу можна би вислати вже тепер, не чекаючи на утворення конґресу і то під проводом Олександра Кошиця, який вже має вироблене імя у світі і якого ніхто не всилі заступити. Гроші на конґрес, на представників нашої нації по ріжних центрах і на такий хор мусять знайтися, тим більше, що така подорож повинна сама виплатитися.

Д-р Ол. Целенський.

Закарпатські „гольди“.

На Закарпатті донедавна виходив „Ілюстрований журнал для юношества Юнний Друг“. Видавало його „Общество Школьная Помощь“, а редаґував комітет під головуванням д-ра Алекс. Бескида. Тепер цей журнал, що мав своїм завданням виховати „істинно-русское юношество“, вже перестав появлятись. Пропаґуючи між закарпатською молодю московську культуру, згаданий часопис вмістив у одному зі своїх чисел статтю про релігійне життя одного сибірського народу — гольдів, сусідів гіляків, що є автохтонним населенням нижнього Амуру. Між гольдами панує ще поганство. Коли гольд має якесь бажання або просьбу, то звертається до шамана (священика) й той йому робить божка (ідола). Гольд перед тим божком викладає своє бажання й просить помочі. Помагає божок — гольд кормить його, приносить йому їжу, а коли недопоміг нічого, то такого божка з проклоном викидає на смітник...

Закарпатські автохтони, передплатники „Юннаго Друга“ — це діти колишньої мадярської „джентрі“, що належала переважно до гр.-католицького клеру або вийшла з нього — діти священиків і дяковчителів. При республиці вона раптом стала „русскою“, завзятими москвофілами. Греко-католицький клер у своїй більшости симпатизує та піддержує москвофільський рух. Головні провідники його — архидіякон о. Сабов та, як тут кажуть, „пуп“ о. д-р Фенцик на Закарпатті, а на Пряшівщині рух цей активно піддержує єпископ Гойдич. По смерти мукачівського єпископа Ґебея розпочали москвофіли завзяту боротьбу, щоби переперти свого кандидата на місце покійного єпископа. Висували вони кандидатуру головного діяча москвофілів о. д-ра Фенцика. Але якось не вдалося Фенцикові стати єпископом. На це становище попав невтральний чоловік о. Ол. Стойка. Це так д-ра Фенцика розлютило, що він почав безоглядну боротьбу проти нового єпископа. Що він у засобах боротьби не перебирав, видно з того, що він вже суспендований, а тепер навіть вирішив, будучи до цього целебсом, навіть женитися. Так закінчив свою духовну карієру москвофільський кандидат на єпископа, але боротьба проти нового єпископа не закінчилася. Москвофільське студентство недавно, очевидно, що не без впливів москвофільських „шаманів“ подало новому єпископові Ол. Стойці меморандум-ультиматум: або він буде піддержувати активно москвофільський рух, як це робить пряшівський єпископ Гойдич, або вони всі перейдуть на православіє. Для відповіді дали єпископові навіть не дуже довгий термін. Звичайно, жадної відповіді єпископ Ол. Стойка москвофільським „юношам“ не дав. І от „юноші“, що як видно, не дурно виховувалися на зразках релігійної практики гольдів — повивішували такі плякати:

„Русскіе люди! Ми, студенти, в последнее время ведем вельом упорную борьбу за права русскаго языка і русской культури на склонах карпатскіх гор...

Желают утопіть нас в море германскаго украинизма. Судіте отци, как хотіте, по своему! Но ми, ... верние своему слову „aut-aut, tertium non datur“ і твердие характером, решілі довесті бой до конца і порвать раз навсегда всякія связі с темі людьмі, которые, прікриваясь плащем религіозності, хотят нас продать как Іуда Хріста поцелуем. Ми решілі подать себя ... на той платформе, где нет угнетенія русской национальності, где служітелі алтаря сознают, что оні — для народа, а не народ для ніх...

Пріходіте на праздник Успенія Пр. Богородиці в старий православний храм в Мукачеве, где совершится торжественний переход карпаторусскаго студенчества в веру отцовскую, в веру Кірілла і Мефодія, в веру русскую-православную“.

Надрукував цю відозву славнозвісний на Волині та й у інших сторонах б. російської імперії, чорносотенець архимандрит Віталій, енергійний пропаґатор і діяч православія на Закарпатті в „типографії Преп. Іова Почаевскаго на Владіміровой“, куди свою діяльність переніс з Почаєва на Волині.

Писав „Карпаторусскій Голосъ“, що на православіє перейшло до 80 студентів-москвофілів.

У молодшої москвофільської інтеліґенції на „склонах карпатських гір“ релігійні переконання стають предметом торгу. Це щось навіть гіршого від примітивізму гольда, що шукає собі прихильнішого „кумира“...

— Цигане, якої ти віри?

— А тобі якої треба?

Якже нарід на це реаґує? Сектанський рух в православних селах шириться. Всякі суботники, баптисти і т. п. мають для себе пригожий ґрунт.

М. О.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 15. ВЕРЕСНЯ 1933.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Спомини лікаря з магічною рукою.

Може тямите з останніх місяців таку собі незвичайну новинку про одного багатого шведського лікаря, що записав одну половину свого майна льондонському товариству опіки над звірятами і другу бідним ляпляндцям, запроторенним у тундрі? Заповіт 70-кількалітнього Акселя Мунте, що доживає своїх днів у самотній італійській башні, обурив не тільки його земляків, а й неодного читача зі „здоровим розумом“. Усе, що робив усе своє життя цей великий філянтроп і мізантроп зєднувало йому завсіди чимало ворогів. Мунте був дитиною природи, виняткового всестороннього таланту, небуденного здоровля, сили волі й щастя. За 30 літ своєї лікарської практики в Парижі та Римі спас він життя тисячам, — ніхто не знає, скільки бідних користало з його щедрої руки, а проте його найбільшими приятелями були і залишилися звірята. Цього люди не вибачають.

Коли він утратив на старість одно око, за радою відомого американсько-англійського письменника Генрі Джеймса, списав для розваги свої спомини. Назвав їх „Книжка з Сан Мікеле“: це назва тої сонячної закутини біля Капрі, де він власними руками вибудував собі віллю, на місці колишньої віллі імператора Тиберія, де вперше у 15-ім році життя зродилася в ньому думка самотно там жити і де після літ невтомної праці у метушливих столицях зібрав він серед дорогоцінних зразків мистецтва своє найближче товариство: кількох бідаків, псів, котів, малпу, черепахи. Тепер, коли цю книжку з 27-го англійського видання переклали на німецьку мову та інші, і коли вона стала вже подією на світовому книгарському ринку, варт звернути на неї увагу тим, що нераз хотіли би одним-однісеньким твором заступити собі прогаяну лектуру сотні визначних появ европейської літератури.

Мало великих письменників, що оповіли свій життєпис, перенизавши його мріями, дало кращу книжку. Мало великих зайдиголов і щасливців, що вміли випивати мед із найкращих квітів на свому шляху, найшли кращий матеріял на поему свого життя.

Мунте — вихований у домі своїх батьків післугою-ляпляндкою, якої всі боялися, мав змалку беззастережну любов до звірят; ця жінка невідомого походження приносила Акселеві до забави їжаки, вивірки, сови, кажани, щурі та вужі. Він спав із ними, вигрівав пташині яйця власним тілом і коли батько побивав його за цю пристрасть утікав у ліс, де не лякався вовків ні медведів. Мунте вірив усе життя в те, що потвердили йому раз старі ляпляндці, глянувши на лінії його долоні: що має руку ворожбита-лікувальника. Як учень славного Шарко, що ворожив йому велику лікарську славу (Мунте каже, що це була єдина фальшива діягноза непохибного французького вченого!), у 26-ім році життя почав він небувалу карієру самостійного лікаря в Парижі.

Мунте мав у своїй руці вроджену, йому самому невідому силу, що нераз помагала там, де знання найбільших лікарів ставало безсильне. Флюід, що йшов із тієї руки втихомирював і пацієнтів і хижаків.

Каже той мудрець із гори св. Михайла, що при всьому своєму щастю не здійснив він заповіту свого великого вчителя. Його читачі самі бачуть — чому: людина, яка кидалася на всі боки раз зацікавлена психольоґією звичайних сірих гибоїдів, то психольоґією звірят, раз красою мистецтва то природи, байдужа на багацтво та почести, не могла зачинити себе в лябораторії для наукових дослідів. Мунте надто сильно любив безпосередню зустріч із життям, вимагаючи справжніх проявів своєї вдачі та вражливости, надто живо йшов за своїми спонуками.

Сидячи у далекій Ляпляндії находить він випадково клаптик „Таймса“ з новиною, що в Неаполі вибухла холера, яка забирає 1000 жертв денно. Годину пізніше він їде на другий кінець Европи, щоби боротися з неблаганою пошестю. Щонайменше 10 разів дивився він сам у очі смерти: підчас землетрусу в Месині, підчас епідемії ... зі скажениною в шпиталі, підчас прогулянки на шпиль Маттерґорна, присипаний лявіною, підчас виправи за Сфінксом у таємних ... „Маґна Ґреція“, коли не рахувати число професійної боротьби з заразливими недугами. В обороні свого покривдженого пса Мунте ставав до поєдинку з французьким старшиною, що здобував перші нагороди за мистецтво влучання з пістівки у леті! Факт, що не згинув він тоді від кулі, пояснює теж тільки своїм невідомим щастям.

(Докінчення буде)

—o—

Якто легко стати письменником.

Мотто:
Якусь особу мацапуру
Там шкварили на шашлику,
Гарячу мідь лили за шкуру
І розпинали на бику:
Натуру мав він дуже бридку,
Кривив душею для прибитку,
Чужеє оддавав в печать;
Без сорома без Бога бувши
І сьому заповідь забувши,
Чужим пустився промишлять.
Котляревський,, — Енеїда.

Маємо свою „Бібліотеку історичних повістей“, Видавництво „Добра Книжка“ Р. Б. 1928. вийшла там книжка „М. Ценевич — Злощасний Самоцвіт“, повість з козацьких часів.

Акція відбувається в Кільчицях, батьківщині Петра Сагайдачного. Зачинається тим, що саме під ту пору приїхав там гетьман Сагайдачний.

З самої акції не можна відгадати, чого тоді Сагайдачному було треба в Кільчицях, щойно після прочитання всього виходить, що Сагайдачний мав заступити тут короля Яна Казиміра, щоб батькові героя повісти передати дукача на памятку за те, що своїми кіньми (він був фірманом-прасолом) витяг з болота королівську карету. Але як побачимо, ділося це під Янов м. а не в Кільчицях.

Повість дуже цікава і ... бо читаєш. Та ось припадком попала мені в Черчу цього року польська книжка під таким наголовком: „OKO PROROKA“ czyli Hanusz Bystry i jego przygody — Powieść z dawnych czasów. Napisał Władysław Łoziński — Biblioteka Macieży polskiej — Nr. 5. Lwów 1927.

Книжка дуже цікава, дієві особи з ріжних клас громадянства XVII. в., між ними козаки, яких змалював автор дуже симпатично. Читаючи нагадую собі, що я вже десь то читав, та не можу нагадати де. А виручив мене у тому мій внук Левко Ремко. Коли я переповідав йому зміст тої повісти, він лиш усміхнувся і каже:

— Не трудися дідусю, я тобі розкажу далі, бо я це читав, правда не по польськи, лиш по українськи, але те саме.

Приніс мені зараз на вступі згадану книжку з шафи.

Читаю і своїм очам не вірю.

Крім того фігового листка про Сагайдачного ціла книжка переведена з Лозинського майже дослівно. Ріжниця з польським оригіналом хіба така, що акція ведеться в Кільчицях, а у Лозинського в Підбужі, та що герой повісти у Лозинського називається Ганущ, а у Ценевича Івась, у Лозинського гайдук Кардаш, а у Ценевича Гергей (може прадід мадярського генерала Гергея з 1848 р.), підстароста у Лозинського Балчикіський, а у Ценевича Бжезінський.

Зате від II. глави у Ценевича такі самі написи як у Лозинського.

Отож глава II. у Ценевича „Запорожець“ — у Лозинського Kozak Semen. Глава III. у Ценевича Запорожська тайна — у Лозинського Tajemnica kozacka. Гл. IV. у Ценевича У світ за очі — у Лозинського Idę w świat. V. Гл. у Ценевича Пригода з татарами — у Лозинського Przygoda z tatarami. VI. Гл. у Ценевича На службі — у Лозинського Na służbie. VII. Гл. і т. д. аж до Закінчення — Zakończenie.

А як з текстом:

У Ценевича: стор. 7

„Тож треба вам знати, що мої батько аж у Туреччину фірманили, себто в саму розбишацьку пащу. Мали батько у львівських вірмен велику ласку і поважання, бо були вірні, тверезі та сміливі. А вірмени ведуть велику торговлю з турецькими краями, возять там сила золота і коштовного товару, а відтам у батьківщину вертають з більшими скарбами у блаватасах, золотоголовах, заморських корінням, а не рідко в жемчугах, коралях і каменях дорогих. Двічі були аж у самім Стамбулі, столиці Турків, де сам їх цісар або султан сидить. Оба рази щасливо і з великим зарібком вернули, але зарікалися вже в третє їхати. А таки поїхали, бо мусіли, а то через це солтисівство, з якого лихі люди хотіли прогнати батька.

У Лозинського: str. 6.

Owóż trzeba wam wiedzieć, że mój ojciec właśnie aż do Turek furmanił a tak tedy w samą paszczę zbójecką. Miał ojciec mój u Ormian lwowskich wielką łaskę i zachowanie, bo był wierny trzeźwy i śmiałego serca, a Ormianie wielkie handle prowadzą z tureckimi krajami, wywożą tam moc złota i kosztownego towaru, a z tamtąd do Polski z jeszcze większymi skarbami w bławatach, złotogłowach, korzeniach zamorskich, a nierzadko w perłach i kamieniach drogich... Dwa razy mój ojciec był aż w Stambule samym, stolicy Turków, gdzie sam ich cesarz czyli sułtan siedzi oba razy szczęśliwie i z dużym zarobkiem wrócił, ale zarzekał się, że już trzeci raz nie pojedzie. Tymczasem pojechał bo musiał, a to przez to właśnie sołtysowstwo, z którego niecnotliwi ludzie wyścigać go chcieli.

Стор. 13.

„Батько не мав стільки грошей, тому після довгих розмов так стануло, що батько на цих сто золотих записалися до св. Михайла, а за проволоку мусіли дати лихви цього дуката, що його дістав від гетьмана Сагайдачного. Мав мій батько тої зими слабий заробіток, а якось під весну року божого 1622. виїхав до Львова за сіллю, хоч уже не радо возив сіль, ба вже був зовсім закинув прасільство, як то називали, але мусів їхати, раз для зарібку, бож узяв собі на голову такий важкий довг до св. Михайла а також, щоб побачитися з вірменськими купцями, чи його де з товарами у кориснішу дорогу не пішлють. Як вернув, каже до мами якось несміло, наче боїться зажурити її.

А у Лозинського так:

Ojciec grosza tyle nie miał, tedy po długich namowach tak stanęło, że ojciec się na tych sto złotych do przyszłego św. Michała zapisał, a za poczekanie dać musiał lichwy tego dukata, który od króla jegomości w Janowie dostał...

Miał ojciec mój tej zimy słabo zarobku, a jakoś blisko wiosny roku pańskiego 1622. wyjechał do Lwowa z solą, choć już nierad sól woził, owszem wcale już był prasolstwo zarzucił, jak się to rzekło, ale musiał jechać raz dla zarobku, wziąwszy sobie na głowę taki ciężki dług do św. Michała, a także dla widzenia cię z kupcy ormiańskiemi czy go gdzie z towarem w zyskowniejszą jaką drogę nie poszlą. Wróciwszy mówi do matki jakoś nieśmiało, jakby bał się ją utrapić

Хіба буде досить тих цитатів, годі дві книжки тут переписувати. Та возьмім ще „Закінчення“.

„На цьому скінчилися пригоди моєї молодости і на цьому я кінчу моє оповідання. А що ще треба би додати, цього вже не багато і це можу збути короткими словами... Бо так повинно бути: права свого доходити, від кривди боронитися з усієї сили, ногами і руками стій при своїм і хочби зубами відгризайся, бо то твоє право, але пімсту остав Богові...“

Str. 312

„Na tem skonczyły się przygody mojej młodości i na tem ja tę moją powieść kończę: A coby jeszcze dodać trzeba, tego już nie wiele jest i krótkiemi słowami to zbyć mogę...

Bo tak być powinno: prawa swego dochodź, od krzywdy wszelką siłą się broń, nogami i rękami przy swojem stój, a choćby zębami się odgryzaj, bo to twoje prawo jest, ale pomstę Bogu pozostaw.“

Пощо я це публікую? Бо мене бере досада, що такі безличні літературні крадіжки появляються в нашій літературі як „оригінальні твори українських письменників“. Сором і ганьба. Не перечу, що ця повість Лозинського заслуговує на те, щоб її на українську мову перекласти, або її перелицювати, і це не робило би нам сорому, але такого нахабства абсолютно терпіти не можна.

Цікаво мені, чи наше „Товариство письменників та журналістів“ схоче тією справою ближче зацікавитися, і таким „оригінальним“ видавництвам пп. Ценевичів покласти край.

Андрій Чайковський.

Музей Визвольної Боротьби України в Празі.

Прага, вересень

Пожертви громадян

В останній час, завдяки проф. В. Сімоновичеві, музей одержав кілька нових пожертв від українців з Галичини. Жертводавцями є — Вол. Дорошенко, д-р Д. Лукіянович, д-р Іл. Свенціцький і інші. Особливо цінною для музею є пожертвована В. Дорошенком збірка української періодики і політичних видань. В ній маємо багато наших часописів з перших років революції, а між ними й такі раритети як „Вісти з Укр. Центральної Ради“, „Вістник УНР“, „Укр. Республіка“, багато чисел „Народньої Волі“, „Нової Ради“ й „Робітничої Газети“, а також „України“, „Трибуни“, „Слова“, „Червоного Прапору“ — орган незалежних С-Д, „Реп'яхів“, „Гедзя“, кілька провінціональних наддніпрянських і галицьких видань: Харківське „Слово“, „Подільські Губ. Відомости“, „Новини“ — інфор. бюра армії УНР, стрийський „Стрілець“, тернопільський „Голос Поділля“, станиславівський „Голос“ і „Вістник“ та „Республика“. З давніших видань на особливу згадку заслуговує „Зоря Галицька“ з 1848 р. та „Слобожанщина“, що її 1906 р. видавав у Харкові М. Міхновський.

Проф. д-р В. Сімович передав у дар музееві кілька давніх церковних видань, між іншими такі рідкі видання як Літургікон або Служебник Львівський з 1666 р. Між переданими ним матеріялами є: Молитослов або Требник, виданий у Львові 1682 р.; другий Требник Віденського видання 1795 р.; далі два Молитослова єрейських (Требник і „Полустав“) київського походження XVIII в.; нарешті два записи гр.прав. консисторії в Чернівцях з відписами розпорядків австрійського уряду та церковної влади в 1784—1794 і 1800—1810 рр.; текст записів румунський, але Сіс кирилицею. До переданих матеріялів проф. Сімович дав докладний опис кожної книги.

Інж. М. Литвицький передав до музею великий пакунок українських часописів і два архіви, а саме — архів кооперативних курсів Української Селянської Спілки, що відбувалися 1924 р. в Терезині, й архів газети „Українське Життя“ в Подебрадах. Архів Кооперативних Курсів складається з листування курсів, програм, виказів викладів, клясових денників, анкет слухачів, їх фреквенційних свідоцтв, іспитових протоколів, тощо.

Український Дім у Празі.

Музей Визвольної Боротьби України дістає постійно дальші пожертви на Український Дім у Празі. Не тільки українці з усього світу, а навіть деякі наші чужинці-приятелі відгукуються на цю справу. Нові пожертви: посол Юлій Гусьнай, Закарпаття — 100 чк.; проф. М. Носкова (чешка) — 100 чк.; п. Елішка Бартакова (чешка) 20 чк.; проф. Д. Коломієць, Закарпаття — 50 чк. (третя рата); Д. Козицький, Прага — 50 чк.; д-р Е. Камінський, Прага — 25 чк. (третя рата); д-р Ол. Кобизська, Словаччина — 20 чк. (сема рата); уряд УНР. — 1000 чк.; Укр. Спілка ім. Мазепи, Подебради — 36 чк. 10 гел.; Збірковий Комітет при Т-ві „Просвіта“, Аргентина — 5 пезів; Обєднання Укр. Нац. Організацій у Торонто, Канада — 20 ам. дол.; інж. Л. Панасенко, Варшава — 3 зол.; К. Боровенко, Гонг-Конг — 2 ам. дол. з таким листом: „Гонг-Конг, 16. VII. 1933. До Музею Визвольної Боротьби України в Празі. До цього листа долучаю 2 а. дол., на будову власного дому. Вибачте, що так мало, але як кожний з нас візьме за обовязок і стане посилать на спільне діло, то сміло змоглиб свої будинки будувати. Бажаю продовжувать те діло святе. З повагою К. Боровенко“.

Колиж Ви дасьте свою цеглину? Коли Ваше Товариство дасть свою допомогу? Коли зробите у себе збірку на Український Дім для Музею Визвольної Боротьби України?

Гроші надсилати на адресу директора музею проф. Д. Антоновича:

Prof. D. Antonovyč. Praha—Nusle, 245. Czechoslovakia.

Румунський уряд у трудноощах.

Як повідомляють румунські часописи, семигородці є проти премієра Вайди-Воєводи. Вилючені з партії члени з Семигороду не притихли, а ведуть далі пропаганду проти теперішнього приводу. Партія поділена на вайдистів і маніюців. У Семигородщині амінять 10 префектів. Будуть зміни й по інших префектурах. Визначаї партійці, як віцепрезидент камери Попел Поп, стоять на виключеними. Виключення вважають неправильними. Державна прокураторія веде слідство в справі сконфіскованих летючок. Найближчі дні, кажуть, рішуть долю уряду.

—o—

Нові археольоґічні нахідки.

Слідами наших князів.

Найстаршою архітектурною памяткою Гродна, яке хрестоносці називали Ґартеном, уважали досі замок Стефана Баторія з другої половини XVI. ст. Тому велику сенсацію серед польських істориків викликали розкопки К. Йодковського, директора музею в Гродні, який відкрив минувшого місяця під фундаментами цього замку останки попередньої будівлі з часів Витовта (1392—1430), а під ними ще старші підвалини, мабуть з XII ст. Вони з біло-випаленої цегли, на якій часто повторюються рівні мулярські знаки та княжі герби, мабуть тризуби. Серед цих підвалин найшов щасливий відкривець багато старо-українських памяток із золота, срібла та випаленої глини. На самому споді, під цим теремом князів, лежать спалені останки найстаршого, деревляного замку, певно ще з X—XI. ст., на що вказує черепи глиняного посуду з питомими для цього часу формами та орнаментами. Гродненське відкриття є дуже важним причинком до історії й культури колишніх наших північно-західніх земель у великокняжій добі, тому очікуємо нетерпеливо його обширної публікації.

Потвердження Гомера.

На звалищах геттитських столиць у Тель Галиф та Богазкей у Малій Азії ведуться тепер розкопки, яких вислід має першорядне значіння для старинної історії близького сходу та зацікавить і наших класичних фільольоґів. Пощастило саме розшифрувати геттитські клинові тексти, які виявили що геттити говорили індоевропейською, а не семітською (семітсько-цуринською) мовою і тим самим не були споріднені з єгиптянами та ассирійцями. З тих текстів виходить далі, що побіч єгиптян, вавилонян і геттиків була на сході рівночасно ще четверта держава Ахая чи Ахіява, у якій археольоґ Форрер добачує гомерових ахайців. Великий король Ахіяви провадив довго війну проти коаліції 24 держав з Ассуви (Азії?), з яких одна називався Таройса. Її уважає Форрер гомеровою Троєю. Написи говорять, що цю Трою здобули геттити біля 1400 р. пер. Хр. при помочі ахайського короля Акаґамуна, під яким треба за Форрером розуміти знов Гомерового Аґамемнона. Виходить, що троянські бої належать до справжніх історичних подій, а це потверджують і інші розвитки, відчитані з геттитських написів. Згоджується це вповні з висідами доісторичної археольоґії, яка кладе саме на час біля 1400 пер. Хр. розквіт троянської бронзової культури.

В „долині сербських королів“.

Самі гробові нахідки не все можуть виявити своє культурне походження та часовий приділ і часто рішають про це щойно приналежні мешкальні останки. Так було і в Сербії, де ще кілька літ тому відкрили біля м. Требеніште над озером Охридою велике погребище, що через свої багатства вповні заслуговує на назву „долини сербських королів“, анальоґічної до знаного погребища фараонів. Небіжчики на ньому мали золоті маски, подібні до мікенських, відкритих Шліманом, та навіть золоті рукавиці. Біля них найшли багато грецьких бронзів та інших мистецьких виробів. Такого сильного впливу грецької культури у такій ранній добі серби у себе не сподівалися і тому точне засування цього багатого погребища натрапляло на великі трудноші. Одначе тепер пощастило відкрити кілька перших домів з міста, що до нього це погребище належало. Вони побудовані вже з цегли та мають парові лазнички. При дальших розкопках удасться може розслонити цю інтересну загадку сербської археольоґії.

Хмародери королевої Сави.

На днях повернув до Берліна відомий дослідник Ганс Гельфріц з наукової експедиції до південної Арабії. Він вибрався тамтуди за тим, щоби як колись Шліман відкрити Трою, найти на підставі відповідної інтерпретації біблійних текстів легендарне царство королевої Сави. Мозольні дволітні пошукування увінчалися тепер повним успіхом. На краю пустині відкрив Гельфріц біля місцевости Ваді Галрамот, на висоті 2000 метрів, фантастичні руїни міст з 15 поверховими мурованими домами та останками прастарої культури серед них. Вони скидаються дуже на старі ассирійські будівлі, а племена арабські, що нині кругом них живуть, відповідають вповні біблійним описам чорних підданих Сави. Це темношкірі чистокровні араби, без жадної домішки муринської крови, які говорять зовсім відмінним діялектом ніж інші араби. Відкривець цих міст хмародерів є вповні пересвідчений, що ближча аналіза найдених там мистецьких памяток потвердить вповні його біблійне відкриття.

Я. П.

До замітки „Діла“ про „Венецького посла у Східній Европі“.

(Ч. 231 „УКРАЇНІКА“)

В Любливі при кінці Золотої вул. за старим ринком в костелі св. Станислава (по-Домініканськім, який — як пишуть поляки — мав вибудувати в 1342 р. Казимир Вел.) в бічній капличці св. Яцка є на стіні образ, що представляє Яна Казимира з венецьким послом Бонтаріянім перед вівтарем з частиною дерева зі св. Хреста, з відповідним написом. До речі кажучи, цей костел то мабуть старинна церква з княжих часів, перемінена в XIV. в. на лат. костел, як і багато інших наших церков у Західній Україні.

Реліквія дерева св. Хреста є нині в каплиці св. Домініка (або каплиці Фірлея, в костелі по-Домініканськім) в табернакулюм у вівтарі, в якім є образ св. Домініка. Вхід до каплиці має двері із залізних крат; отвирають їх лише в часі богослуження в цій каплиці. Давніше було це дерево в т. зв. каплиці Тишкевича (де є до нині багато східно-церковних образів, зображуючих головно історію знайдення Честного Хреста) в базиліковім вівтарі.

По записках і традиції ця частина св. Хреста дісталася до Києва через Анну, східну цісареву, а з Києва віз до Кракова через Люблин це дерево св. Хреста київський епископ Андрій, але чудесним способом задержаний в Люблині, зложив це дерево зі св. Хреста в цім костелі. (Подібний є переказ про перевіз образу М. Божої — тепер Ченстоховської з Белза до Ченстохови).

Ця частина дерева св. Хреста є в срібній рамі, позолоченій на берегах, за кришталевим шклом, через яке видно дерево; на верха є срібний хрестик з Розпятим. Цілість, у формі хреста, важить 30 фунтів.

Крім цієї частиці дерева зі св. Хреста є в цім костелі у великім вівтарі друга реліквія в богатій срібній оправі, з богатьома дорогоцінними каменями, засадженими в оправі, з невеликою частиною св. Хреста.

Мабуть ця друга реліквія походить з Києва. Забрали її при колишніх походах поляків на українські землі, коли величезні скарби в золоті, сріблі і дорогоцінних каменях вивезено з українських церков і замків до Польщі, як про це написав давний польський історик Длуґош, що перебував теж на замку в Люблині.

В тій-же каплиці св. Яцка на стіні є другий цікавий історичний образ, що представляє втікаючих зпід Люблина козаків Хмельницького, якими тут проводив Золотаренко, а які спалили тоді передмістя Люблина, що займали більше простору, ніж саме місто; знищено тоді також монастир і костел св. Бриґітти (на передмісті), збудований королем Яґайлом (десь після 1410 р.).

М. М.

—o—

Світова збіжева ситуація.

Цьогорічну збіжеву ситуацію можна схарактеризувати так, що типові держави, які експортують збіже, виказують погіршення своїх нормальних зборів, зате держави імпорту збіжа виказують у порівнанні з минулими роками розмірно значне покращання своїх зборів.

З головних експортових держав на першому місці слід навести Зл. Держави, які виказують збір пшениці в скількості 151 міліонів бушлів, в противенстві до 265 міліонів бушлів з минулого року. В Канаді оцінюють збір цьогорічної пшениці на 258 міліонів бушлів, в противенстві до 408 міліонів з минулого року. Некорисно заповідаються жнива типового краю збіжевого експорту, Арґентини, де пшениця й овес загрожені посухою. В Австралії представляється оцінка збіжевого збору теж гірше, ніж торік. Числяться там зі збором коло 150 міліонів бушлів пшениці у відношенні до торічних 204 міліонів.

Зате в европейських державах зазначується розмірно добрий збір збіжа. В багатьох краях цьогорічне жниво далеко вище, ніж минулими роками. Нпр. у Чехословаччині статистичний уряд обчисляє збір пшениці на яких 167 тисяч ваґонів, у противенстві до 128 тисяч з минулого року. В Румунії обчисляють збір пшениці на 3.100 міліонів тон, коли торік цей збір мав ледви 1.511 міліонів тон. Румунський овес виносить цього року 940 тисяч тон, торік було 640. цьогорічне жито 400 тисяч, торічне 270 тисяч тон.

Як з цього огляду збіжевої продукції видно, можна говорити про зменшення рільної продукції в головних заокеанських центрах, зате про побільшення на европейському континенті.

ДАЛЬШІ ВІСТКИ ПРО КАТАСТРОФУ ПОЛЬСЬКОГО ЛІТАКА.

МОСКВА, 13. 9. ПАТ. Тас оголосив вислід слідства в справі катастрофи польського літака ПЗЛ 19. Реляція ця ріжниться від перших вісток. Тас повідомляє, що польський літак ... 12 км. від Ягріна. Летуни перелетіли над ... Засурское на висоті 500 м., потім ... в хмарах. Апарат упав біля села на рівному місці й оставив на землі слід довгий на ... м. Частини апарату були порозкидані на просторі пів гектаря. Вязання літака здеформоване. Тіло кап. Левоневського найшли 15 м. від апарату. Тіло його вкрив був розвинений леґкопад. Полк. Філіпович, що остав був у кабіні, мав багато ран на голові, руках і ногах. Тепер стан здоровля полк. Філіповича вдоволяючий.

ЯҐРІН, 13. 9. ПАТ. Кореспондент Пата, що разом із спец. більшовицькою комісією відїхав на місце катастрофи й нині приїхав до Яґріна в год. 5.30, повідомляє, що літак натрапив був на мряку, а пільота викинуло зі сидження. Полк. Філіпович остався в літаку, бо не вспів вискочити. (Польські часописи пригадують, що катастрофа польського літака в СРСР, сталася саме в роковини катастрофи Жвірки й Віґури, себто 11. вересня).

ЗА ВИДАЧУ ПОСЛІВ.

Прокуратури суду в Кракові та Кельцах вишлють до сойму внесення з домаганням видати судам кількох членів Стронніцтва Людового у звязку з подіями в середущій Галичині.

ПРОТИ ТУРИСТИКИ ДО ЧСР.

ПРАГА, 13. 9. ПАТ. Урядовий комунікат стверджує, що на прикордонних чсл. точках стоять постійно умундуровані гітлерівці, які відсилають назад німецьких туристів, що хочуть дістатися на територію Чехословаччини. Постерунки ті кажуть, що туристів арештують у Чехословаччині та посадять на кілька місяців у тюрму.

БУНТУЮТЬСЯ ПРОТИ КОДЕКСУ ПРАЦІ.

З Вашингтону повідомляють, що введення в життя кодексу праці натрапляє на великі трудноші. В вугляному басейні в стейті Пенсильвенія застрайкувало 10.000 шахтарів, в стейті Ню Джерзі стануло 62 волоконні фабрики. Страйкує там 30.000 робітників. У Нюйорку відбувся протестаційний похід більше як 50.000 робітників проти малих зарібків, які не є в ніякому відношенні до підвишки цін.

ВАЛЯТЬ ПРОГІБІЦІЮ.

З Нюорку повідомляють, що противники прогібіції побідили в трьох стейтах. У стейті Мейріленд 15 голосами проти 1 ухвалили постанову про скасування прогібіції. Стейт Минесота, з якого походив творець прогібіційного закону, ухвалив 12 голосами проти 1 скасування прогібіції. Стейт Колорейдо заявився великою більшістю голосів проти прогібіційного закону. Так досі 29 стейтів заявилося за скасуванням прогібіції. До важности закону треба ще згоди 5 стейтів.

„ФАКТИ ПРО УКРАЇНУ“ і РОСІЙСЬКІ „ДЕМОКРАТИ“ З „ПОСЛЄДНІХ НОВОСТЕЙ“.

Брошура під повищим наголовком видана недавно Українським Бюром в Льондоні тішиться найкращим приняттям англійських читачів, але викликає велике обурення серед московської еміґрації, пересяклої „нєдєлімчеськими“ тенденціями. Париські „Послєднія Новости“ ... обурюються, що Володимира, Ольгу та Ярослава, зачислено до українських князів, а Кубань до українських земель. Найбільше ... еміґраційні редактори на згадку про окремішність українського обряду та самостійну українську церкву.

Москалі багато забули, але нічого не навчилися. Европа змінила до непізнання свое обличчя, але Москва є все Москвою, чи більшовицькою чи еміґрантською.

(УКБЮРО ЖЕНЕВА)

Статистика українських купців і промисловців.

Шановні українські установи, організації, парохіяльні уряди й всі українські громадяни доброї волі!

Просимо Вас, подайте ласкаво спис українських купців і промисловців у Вашому місті чи селі так у Польщі, як і за кордоном, у цілому світі.

1) Імя й назвисько купця, або промисловця?

2) Місцевість, вулиця, почта, повіт, край?

3) Чим торгує, або що продукує (виробляє)?

4) Чи власник торговельного або промислового підприємства, віднаємець, управитель, помічник, чи працівник? (в якому характері, в якій фірмі?)

5) Чи в даній місцевості є торговельна, або промислова школа й скільки українських учнів, студентів?

В десятилітні роковини праці українського становового товариства українських купців і промисловців необхідно перевести статистику.

Зокрема все українське купецтво й промисл закликаємо подати свої адреси.

Завдалегідь дякуємо за ласкаву поміч!

ВИДІЛ Т-ВА „СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КУПЦІВ" У ЛЬВОВІ РИНОК 10.

(Всі українські часописи за кордоном просимо ласкаво передрукувати цей поклик.)

—o—

Французько-радянські братання.

В середу пополуд. прилетіла до Скнилова під Львовом ескадра французького міністра авіяції, зложена з трьох літаків. Крім міністра Кота та інспектора французького летунства ґен. Барре, прилетіли теж вищі урядовці летунського міністерства, разом кільканадцять осіб. Вечором відлетіла французька ескадра до Харкова, а звідтам удасться до Москви. Ескадру супроводять знані французькі летуни Россі і Кодо, що здобули світовий рекорд довжини лету без осідання на просторі Ню Йорк-Баґдад. Вони летять за Варшаву в напрямі на Москву.

Подібно як Еріо перед своїм відїздом до Радянщини, так тепер мін. Ко заявив, що його подорож не вяжеться з політичними плянами, одначе на ділі подорож французького міністра авіяції буде новим етапом у братанні Франції з Радянщиною.

—o—

Французькі фортифікації.

ПАРИЖ, 13. 9. ПАТ. Предсідник військової комісії палати депутованих плк. Фабрі, головний редактор „Л'ентрасіжан" оголосив довшу статтю про французькі фортифікації на німецькій границі. Оборонна лінія буде викінчена аж з кінцем 1939 р. Передчасна евакуація Надренії мала ту добру сторону, що уможливила будову оборонної лінії, яка в головному майже готова. Бельгія і Швайцарія повинні піти слідами Франції.

—o—

НОВИНКИ

— **Паломники не будуть цілувати папу в руки.** Римські часописи повідомляють, що папа рішив скасувати звичай цілування папської руки паломниками, які відвідують Ватикан.

— **Завалилася стеля.** У крамниці „Біжу" при вул. Леґіонів 11 у Львові завалилася частина стелі. Частину товарів звалища знищили. На першому поверсі тієї камениці переводять реконструкцію.

— **Також молодята.** Як повідомляють з Будапешту, перед 7 роками оженився 98-літній Андор Шекелі з молоденькою, бо 22-літньою дівчиною. Цього року вона внесла до суду скаргу, домагаючись розводу, бо 105-літній чоловік занадто докучає їй заздрістю.

— **Буде гарна осінь.** В Англії панує від кількох тижнів тропікальна спека, якої не памятають від довшого часу. З початком вересня прийшли такі горячі дні, що в багатьох сторонах почали горіти ліси й торфовища. Купілеві місцевости переповнені людьми, що вживають морських купелей в так пізній як на Англію порі. Нема сумніву, що тепло пересунеться із заходу на схід і тому будемо мати гарну осінь.

— **Львівська хроніка.** Міністр освіти затвердив вибір ректора вищої школи заграничної торговлі у Львові, проф. д-ра Генрика Коровича на академічний рік 1933/34. — На вул. Мартина військове вантажне авто переїхало на смерть 6-літного Каз. Горошка.

— **Краєва хроніка.** У звязку протимонопольною аферою в Сокалі усунено двох урядовців скарбової контролі, а одного перенесено. — В Зупові коло Тарнобжеґу вбито 32-літного Войтіха Сібу на основі дінтойри (злодійського суду). — На стації в Городку під колеса поспішного потягу дісталася 67-літна В. Сліпарова і згинула на місці. — В Жужелі пов. Сокаль парубок Мирон Нездропа застрілив з причини дівчини парубка Василя Кищуня.

— **Боротьба за хліб.** Безробіття інжинірів дається відчувати не тільки в Польщі, але й Чехословаччині. Перед кількома днями радили над своїм положенням професійні інжинірські організації і рішили зажадати від уряду, щоби приділив більше число інжинірів до ріжних урядів. Одночасно заборонити чужинним інжинірам, щоб осідали в Чехословаччині, та утруднити високими оплатами закордонним студентам вписи на чеські вищі школи.

— **Невдачний лет.** Як повідомляють з Москви, причиною катастрофи, яка постигла двох польських летунів коло Казані, був дефект у моторі. Катастрофа склалася в ночі біля Ґавронова в чуваській республиці. Місцеве населення побачило розбитий літак щойно на другий день рано. Кпт. Левоневський убився на місці, а плк. Филиповича, який тільки легко потовкся, відставлено до шпиталю, де він швидко подужає.

— **Звільнили 55.000 урядовців.** На основі урядових повідомлень в останніх трьох місяцях звільнено в Москві зі служби 55.000 державних урядовців. Усім звільненим наказано покинути негайно Москву й обняти нові посади на Сибірі й Туркестані. Хто не схоче служити поза Москвою, буде видалений адміністраційним шляхом і не дістане ніяких підмог, що прислугують безробітним.

— **Війна з котами та собаками.** На Знесінні при вул. Словацького 8 сказився кіт перекупки Сари Ляндес і покусав 20-літню дочку Ляндесової. Коли кота хотіли вбити, він утік і покусав іще кілька котів і собак та й саму Ляндесову. Щойно прикликаний поліцай вбив кота двома кулями. Тепер ветеринарний лікар приказав уладити облаву на Знесінні на котів і собак.

— **Смерть від скаженини.** В Ісласі (Коломийщина) ще 12. червня скажений собака покусав Софію Янущакову. Лікар вприснув Янущаковій сировицю та перестеріг, що мусить іще повторити лікування кілька разів. Янущакова не лікувалася, тому тепер утратила мову та до кількох днів померла.

— **Хто виграв на льотерії?** В одинацятому дні дванацятому дні тягнення клясової льотерії впали виграші на такі числа: 15.000 зол. на ч. 84467. 5.000 зол. на ч. 37290, 74678, 89188, 130000, 2.000 зол. на ч. 13032, 39053, 57483, 62429, 74924, 83713, 84035, 96965, 11440, 119985, 134019, 146710. 1.000 зол. на ч. 4433, 12973, 13692, 23355, 27906, 28086, 29515, 33467, 36018, 38878, 41267, 41689, 49597, 63134, 80402, 84016, 85921, 87985, 90878, 94954, 97462, 110655, 114258, 115636, 136752, 138844, 138802, 140069, 149467. 10.000 зол. на ч. 101121. 5.000 зол. на ч. 80289, 151582. 2.000 зол. на ч. 13964, 33348, 56501, 60676, 69649, 73036, 75650, 76038, 92957, 93553, 95377, 95418, 13570, 136619, 136513, 138142. 1.000 зол. н ач. 14426, 16196, 17220, 18076, 48428, 52239, 56762, 63173, 64452, 65023, 67710, 71866, 73372, 74352, 75101, 97835, 98431, 102891, 107807, 119402, 122701, 124510, 131763, 136903, 145333.

— **Фільма з життя Закарпаття.** Чеські письменники Володислав Ваньчура, Карло Нови й Іван Ольбрахт (автор повісти з життя Закарпаття „Микола Шугай, опришок") поставили собі за завдання створити добру чеську фільму. Іван Ольбрахт написав лібрето для фільми, якої тема взята із Закарпаття. І хоч лібрето — як признає чеська преса — є дуже добре, не найшов Ольбрахт фінансіста для неї. В фільмовому підприємстві А-Б лежало лібрето пів року, потім його звернули авторові. Тепер згадані письменники взялися самі за діло: Карло Нови зладив сценарій, а Вол. Ваньчура є режісером. Виїхали на Закарпаття, а акторів найшли собі безпосередньо зпоміж тамошнього населення. Пізніше відвезуть тих закарпатських акторів до Праги, де з ними докінчуть фільму.

— **Приловили бандита в Кіцмані.** Кіцманська поліція довідалася, що в ліску переховується 31-літній рабівник Іван Ткачук, знаний під іменем Жан. Він зник перед довшим часом з Кіцманя й рабував та вбивав у Ревні, Ленківцях, Мамаївцях і Жучці. В Кіцмані задумав Ткачук обрабувати тамошнього богатиря Руснака, якого вважають в околиці міліонером. Перед поліцією признався Ткачук до 12 вломів і нападів. Його перевезли до черновецької прокураторії.

— **Напад хунхузів.** На потяг біля стації Пограничная напала ватага хунхузів. Розкрутивши шини, вони задержали потяг, стероризували подорожних і всіх ограбили. Опісля всіх пасажирів, цілу обслугу потягу і манджурських вояків хунхузи забрали зі собою.

— **Вітрильним човном довкола світа** вибирається англійський моряк з Манчестеру — містер Персі Кельвей. Він виїде з Ліверпелю на маленькім човні у товаристві своєї вірної приятельки... малпи. У подорожі хоче перевірити свій винахід, завдяки якому човен не може втопитися. Через Канарійські острови, Тринідад, Панамський канал, Східну Індію і Капштад вернеться до Англії. Одна велика англійська фірма постачила йому задурно харчі консерви з мясом, овочами та городиною, сухарі, тощо. Подорожник зрештою хоче годуватися тим, що сам уполює та зловить. Дістав він теж у дарунку радіовий апарат для взаємин зі світом і писальну машинку, щоби міг записувати свої подорожні враження.

— **Знижкова тенденція у чехословацьких середніх школах** позначилася цього року. Минулий рік треба вважати найкращим щодо числа вписаних учнів. Тільки на Закарпатській Україні і на Чехословаччині замітний зріст у середніх школах і то такий, що уряд мусів відчинити чимало нових кляс.

— **100 лісових пожеж в Англії** було досі в південній частині краю. Пожежі стоять у звязку з небувалою цьогорічною посухою і спекою. Минулого року не було таких пожеж більш як дві-три. Горять і вересовища; у деяких випадках є здогади, що це справа злочинних паліїв Шкоди є міліонові.

— **Новий світовий лет.** Відомі рекордові французькі летуни Жан Ассолян і Рене Лефевр вибралися 11. ц. м. зпід Парижа до Орану (Альжир), щоби звідти на другий тиждень відлетіти до Кохінхіни не зупиняючись у дорозі ні разу. Цим перелетом на просторі 10.000 км. хотять вони побити останній рекорд Кодоса і Россі.

— **Ріжні вістки.** З ріки Зальцах у Баварії виловлено тіло гітлерівця Нортеґера, що згинув мабуть з рук комуністів. — У Сен-Люїс померло нових 7 осіб від спячки, разом із попередніми жертвами 185. — Ювілейний віденський ярмарок мав цього року великий успіх; чужинців було багато і в ріжних відділах ярмарку робили численні інтереси. — Зударилися два еспанські пароплави „Ромеа" і „Ехнав" у 35 милях від пристані Лейхоес; один пароплав і 13 осіб потонуло. — В англійському місті Ляндудно Льойд Джордж відкрив памятник, поставлений авторові славної дитячої повісти „Аліса в країні чудес" Люїсові Керол.— Дир. клініки нервових недуг при університеті в Берліні, проф. Едмунд Ферстер відобрав собі життя вистрілом з револьверу.

— **Справлення друкарської похибки.** У відозві Українського Громадського Комітету Ратунку України, уміщеній у вчорашньому числі „Діла" зайшли такі друкарські похибки: в одному місці замісць **інтервенціоністів,** видруковано інтернаціоналістів, і в другому місци замісць Північно-**Кавказький** край, видруковано Північно-кубанський край.

—o—

З театру.

ВЕЛИКИЙ МІСЬКИЙ ТЕАТР: *„ЦИД"* *Корнея-Висянського* на 5. дій.

Це принагідна вистава у роковини 250-ліття перемоги Собіського над турками. У 1094 р. еспанський національний герой Ціда де Вівар

услався такою самою перемогою над арабами. За еспанським епосом про Цида XII. віку, пішов у XVII-ому Ґіллен де Кастрос, за чим у 1636 р. творець французької траґедії Корней, що оснував песу на конфлікті між обовязком чести і коханням. Переспів Виспянського оживив трохи класичні тиради, надто важкі для нашого вуха.

Хто стежить у „Циді" за переживаннями героя зперед 850 л., той може зворушитися на мент траґедією лицаря, що мусів убити батька своєї любки і траґедією закоханої в ньому Шімени, що вважала справою своєї чести спрямувати помсту за свого батька проти свого кохазого, якого не переставала надалі кохати. Справді траґічний вузол! Та коли слухати песи як панеґірику різні „невірних" і читати сотні ґазетних статтей з нагоди роковин перемоги над турками, приходить за думку, що ментальність европейського загалу дуже мало змінилася за 250, навіть 850 літ. Може ті невірні араби та турки — народи старої культури — мали не менші прикмети лицарства і не гірші національно-державні ідеали, що й християни, коли вели завойовницькі, хижацькі, немилосерні війни.

Святочна промова, що попередила цю виставу на тему значіння подвигу Собіського, повторила зі силою вічевої пустомельщини ще раз гасла середньовічного фанатизму. Живемо в часах арабських авантюр і нема на це ради.

м. р.

—o—

СПОРТ.

СИТКІВКОВІ ЗМАГАННЯ.

Ситківкова Секція Українського Студентського Спортового Клюбу у Львові уладжує на своїх земних токах при вул. Супінського ч. 21 в днях від 22. до 24. вересня ц. р. ситківкові змагання за мистецтво українського студента (-тки). Змагання відбудуться з поодинокій і подвійній грі. Змагання в поодинокій грі студентів за нагороду „Медичної Громади". У змаганнях можуть брати участь лише українці студенти (-тки) вищих шкіл, що належать до одної з українських студентських організацій, а також ґімназійні абсольвенти (-тки), які виkажуться посвідками, що внесли подання про принятя на вищі школи. Вписове до поодинокої гри 3 зол., до подвійної 1 зол. Зголошення приймає Евстахій Струк, Львів, вул. Супінського ч. 21 (ч. тел. 63-66) до дня 21. IX. ц. р. в год. 7. вечором в домівці У. С. С. К-у вул. Супінського ч. 21.

РЕСОВІЯ — УКРАЇНА.

Відплатні змагання за вхід до окружної ліги між цими дружинами відбудуться в неділю 17. п. м. в год. 11. передполуднем на грищі Погоні. Обі дружини грали зі собою пять разів, одні змагання виграла Україна, дві Ресовія і двічі змагання остались нерішеними. У Ряшеві добула українська дружина один пункт (1:1) отже слід надіятися, що цим разом у Львові Україна приневолить противника віддати оба пункти.

ЗАКОРДОННИЙ СПОРТ.

ВІДЕНЬ: В. А. Ц. — Вакер 1:1; Адміра — Вієнна 3:1; Ф. А. Ц. — Лібертас 1:1; Рапід — Довзв 5:1; Гакоаг — Австрія 2:0! Віи — Спортклюб 1:0.

ПРАГА: Славія — Вікторія (Пільзно) 4:1; Спарта — Вікторія Жіжков 3:2; Наход — Чехіе Карлін 3:1; Богеміенс — Клядно 3:1; Тепліцер Ф. Ц. — Жіденіце 3:0.

БУДАПЕШТ: Немзеті — Фебус 2:1; Уйпешті — Гунгарія 3:0; Ференцварош — Шеґед 2:1; Кішпешті — Будай 3:1; Шомоґі — Бочкай 2:1; 3. Округа — Аттіля 4:3.

—o—

Дописи.

БОБРЕЧЧИНА.

Сокільське свято в Бориничах. Дня 10. вересня ц. р. відбулося тут сокільське свято в честь Івана Франка. Рано вислухали всі соколи Служби Божої, з ... відбулася на площі веч. о. Донаровича святочна ... мія, получена з фестином. На свято приїхав з Львова делеґат Сокола-Батька побр. Савин, який виголосив на академії вступне слово. Опісля побр. Левицький ... з Ляшок Горішних віддеклямував гарно „Каменярі" ... численно зібрана публика приняла гучними оплесками. По дефіляді, до якої стануло 103 соколів і сокілок з Бориничі, Ляшок Горішних, Долішних і Голдовича, відбулися вправи вільноруч і зі серпами посестер і вправи ... сами побратимів. У вправах брали участь всі ... гнізда й всі вправи були солідно вивчені. На закінчення сокільський хор з Боринич відспівав цілий ряд ... ніх пісень. Свято закінчилося фестином. Свято ... несподівано гарно, що є заслугою місцевого пароха ... Донаровича і голови місцевого Сокола побр. Гр... тима.

КОЛОМИЯ.

Аматорська вистава гуртка при читальні „Просвіти". Місцеве та довколичне громадянство провело ... емні вечорі на аматорській виставі, зорганізованій ... Д. Николишином, що переклав песу Моліера „Дурисвітства Скапена", вирежисерував її, вивів і грав у ній ... ну з головних роль. Песи цієї досі не виставлено на ... шій сцені. Зґаданий гурток виставив цю песу кілька разів, востаннє в Березові Нижньому. Ролю Арґанта справді добре грав п. Дм. Николишин, Героєм ... тик, якого знають уже здавна як здібного аматора, ... сить темпераментно потрактував свою ролю п. С... (Скапен); п. Паландюківна була симпатичною ... ною циганочкою (Зербінета), добре вражіння робив ... Мілько (Октав), а передовсім п. Печерський (Леандр) ... інші старалися грою дорівняти попереднім. Вистава ... дбайлива, тільки бракувало добрих костюмів. Поза ... відником театру аматори це сама молодь; хоч ... ще добре зі сценою, видно, що любить її. Хто знає, ... згодом у Коломиї не повстане постійний аматорський театр, що буде теж виступати в довколичних селах.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.

Четвер, 14. IX. год. 7.30 веч. „Фрайлайн Доктор".
Пятниця, 15. IX. год. 7.30 веч. „Фрайлайн Доктор".
Субота, 16. IX. год. 7.30 веч. „Фрайлайн Доктор".

Театр Ріжнородностей.

Четвер, 14. IX. год. 7.30 веч. „Неприятелька мущин" (Закупл. вистава).
Пятниця, 15. IX. год. 7.30 веч. „Неприятелька мущин".
Субота, 16. IX. год. 7.30 веч. „Неприятелька мущин".

Кіна.

АДРІЯ: „Опир в опері".
АПОЛЬО: „Страшна катастрофа в копальні в Тібо".
АТЛЯНТИК: „Пісня серця".
КАСІНО: Фліп і Фляп.
КОПЕРНИК: „Прощання зі зброєю" (Ґері Купер).
КОЛІСЕЙ: „Білий мустанг", ревія „Рожевий вальс".
МАРУСЕНЬКА: „Прощання зі зброєю" (Ґері Купер).
МІРАЖ: „Мароканські ночі кохання".
МУЗА: „Королева скорости".
ПАЛЯС: „Адютант його Величности" (Власта Буріян).
ПАН: „Мумія" та ревія.
і ревія (виступ львівських артистів).
ПАСАЖ: „Зунгу".
СТИЛЕВЕ: „Мужчини в її житті", ревія „Цілую ручки".
ХИМЕРА: „Жінка з другої руки".
УТІХА: „Бунт молодости" й ревія.

Закордонне радіо.

Четвер, 14. вересня 1933.

Франкфурт н. М. (259,3) 13.30, 20.25 Концерт; **Братислава** (279,3) 14.50 Концерт, 18.25 Скрипка; **Міляно** (331,4) 17.00 Муз. всячина; **Ляйпціґ** (389,6) 16.30 Концерт; **Білгород** (429,7) 21.10 Пісні; **Стокгольм** (435,4) 19.00 Спів, 19.50 „Джамелег" оп. Бієета; **Прага** (488,6) 17.25 Муз. авдиція для дітей, 19.30 „Тайна" оп. Сметани; **Віденъ** (518,1) 12.00, 13.10 Концерт, 17.20 Солісти, 18.25 „Валькірія" оп. Вагнера; **Будапешт** (550,5) 19.05 Військ. орхестра; **Харків** (937,5) 9.00, 15.00 Концерт, 18.00 Комедія, 19.00 Концерт із „Березілю"; **Москва** (1000) 16.00 „Травнева ніч" оп. Рімського-Корсакова (Сталін 424,3 м.), 17.25 „Русалка" оп. Даргомижського (Досв. 720 м.).

Пятниця, 15. вересня 1933.

Міляно (331,4) 20.30 Концерт; **Брно** (341,7) 19.25 Гумор і гротеска; **Білгород** (429,7) 16.30 Пісні; **Рим** (441,2) 17.15 Солісти, 22.15 Пісні; **Віденъ** (517,2) 12.00, 13.10, 17.15, 19.00 Концерт; **Будапешт** (550.5) 21.15 Циг. музика; 22.25 Фортепян; **Харків** (937,5) 13.50 Німецька клясс. музика, 15.00 Концерт, 16.00 Для молоді, 18.00 Муз. фронт, 18.30 Опера; **Москва** (1000) 17.25 „Борис Годунов" оп. Мусорґського (Сталін 424,3), 17.25 „Казка про царя Салтана" оп. Рімського-Корсакова (Досв. 720 м.).

Львівське радіо.

Четвер, 14. вересня 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 12.35 Концерт; 12.05, 12.55, 15.00, 15.15, 15.50, 22.40 Ґрамофон; 15.25 Господарський комунікат; 15.35 Збіжева біржа; 16.00 Для дітей: „З королем під Відень" (Бен. Гертеля); 16.30 Пісні (Дзєжбіцька); 17.00 Відчит із жін. ділянки; 17.15 Музика, спів (Ленчовська-Славінська); 18.15 У поліській джунглі; 18.35 Легка музика; 19.40 „Торунь"; 20.00 Концерт орхестри, спів (Наврот Умберто Мачез); 21.00 Рільн. комунікат; 22.00 Легкі й популярні твори (Горовіц, тенор); 22.15 Танкова музика; 22.25 Спортові вістки.

Пятниця, 15. вересня 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 12.05, 12.35, 14.55, 15.15, 15.35, 15.50, 18.35, 22.40 Ґрамофон; 15.25 Господарський комунікат; 16.00 Легка музика; 17.00 Про моду; 17.15 Концерт (Густовська, сопран, Зич, баритон); 18.15 Краєва господарка; 20.00 Симф. концерт (твори Ружицького); 22.00 Танкова музика; 22.25 Спортові вістки.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Банк Польський платив за долара 6.23 зол. Приватно доляр удержався на тім самім курсі.

Золото: доляри 9.04—9.08, корони 37.90 до 38.20, дукати 83.90—84.20, рублі 4.70 до 4.78.

ВАРШАВСЬКА БІРЖА.

3-проц. поз. будів. 38 і пів; 4-проц. поз. інвест. 104 і три четверті — 104 і пів; 5-проц. поз. конверс. 53; 5-проц. поз. залізн. 47 і одна четверта; 4-проц. поз. долярова 48—48 і пів; 7-проц. поз. стабіліз. 51.38—51.63 — 51.38 — 52 і пів — 54 сотки.

Валюти і девізи.

Транзакції. Продажа. Купно.

Бельґія 124.73, 125.04, 124.42; Данціґ 173.43, 173.86, 173.00; Голяндія 360.76, 361.66, 359.86; Льондон 28.32—28.55, 29.00, 28.70; Париж 35.00, 35.09, 34.91; Прага 26.50, 26.56, 26.44; Швайцарія 172.88, 173.31 172.45; Італія 47.19, 47.42, 46.96; Берлін 213.25 неодностайні.

Акції.

Банк Польський 82.

ЗБІЖЕ.

	л. Підволочиська	льоко Львів
пшениця	19.50—20.00	21.00—21.50
пшениця збірна	18.50—19.00	21.00—21.50
ріпак озимий	34.00—35.00	
висівки ячмінні		7.25— 8.00
крупи ячмінні		22.00—23.00
пенцак		22.00—24.00

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 13. IX.: масло 2.50 зол., молоко 15 сот., сметана 70 сот., яйця 3.90 зол. за копу. Тенденція на масло і яйця удержана, на сметану і молоко слаба.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.